

ÚŘAD DOKUMENTACE A VÝSLEDOVÁNÍ TRESTNÍHO ZLOČINŮ	
Osoba	23 XI. 1999
Číslo	40K-4/12B-96
Právní	42

41

Toto rozhodnutí nabylo právní moci

dne 15. 5. 2000 - Bata a Čapka n. řadě 1

MĚSTSKÝ SOUD BRNO U S N E S E N Í

dne 14. XI. 2000

1 T 70/99

Městský soud v Brně rozhodl v hlavním líčení konaném dne 10. 12. 1999 v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Aleše Dufka a soudců přísedících JUDr. Zdeňka Sýse a Dany Škodové v trestní věci obžalovaných

Narcise Č a p k y , nar. [redacted] 1931 v Podivíně, důchodce, trvale bytem Brno, [redacted],

Miloše B a t y , nar. [redacted] 1951 v Ivančicích, soukromého podnikatele, trvale bytem Brno, [redacted],

a

Vladimíra M a c h a č e , nar. [redacted] 1948 ve Varnsdorfu, soukromého podnikatele, trvale bytem Brno, [redacted],

t a k t o :

Podle § 223 odst. 1 trestního řádu z důvodů uvedených v § 11 odst. 1 písm. b) trestního řádu se z a s t a v u j e trestní stíhání všech tří obžalovaných pro skutky spočívající v tom, že

1) obžalovaný Narcis Čapka společně s obžalovaným Milošem Batou

v průběhu dne 28. 8. 1980 v Brně, v budově bývalé Krajské správy SNB, Leninova 46 (v současné době Kounicova 24), jako příslušníci SNB, služebně zařazení na 3. odd. II. odboru StB, při provádění výslechu Petra Kadlece, nar. 10. 6. 1962, tohoto v průběhu úkonu nutili k výpovědi pomocí hrubých verbálních urážek a nakonec jmenovaného napadli tím způsobem, že obžalovaný Čapka ho udeřil rukou do oblasti krku až se zakymácel a poté ho obžalovaný Bata odvedl k plechové skříni, o kterou s ním několikrát udeřil,

2) obžalovaný Miloš Bata a obžalovaný Vladimír Machač

dne 9. 12. 1983 jako příslušníci StB, služebně zařazení do 3. odd. II. odboru StB, při převážení Petra Pospíchala, nar. 16. 4. 1960, z Brna do Břeclavi působili na tohoto zadrženého

takovým způsobem, aby v něm vzbudili důvodné obavy slovními náznaky možné nehody či likvidace, což mělo za následek ve spojení s předchozími psychickými potížemi a výkonem trestu odnětí svobody zhoršení psychického stavu Petra Pospíchala,

když uvedenými jednáními spáchali

obžalovaný Narcis Čapka a obžalovaný Miloš Bata

trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele dle § 158 odst. 1 písm. a) trestního zákona (v bodě 1)

obžalovaný Miloš Bata a obžalovaný Vladimír Machač

trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele dle § 158 odst. 1 písm. a) trestního zákona (v bodě 2),

jelikož trestní stíhání všech tří obžalovaných je ve smyslu § 67 odst. 1 písm. c) trestního řádu promlčeno.

O d ů v o d n ě n í

Dokazováním provedeným u hlavního líčení vzal soud za prokázané, že obžalovaní Narcis Čapka společně s Milošem Batou a dále pak obžalovaní Miloš Bata společně s Vladimírem Machačem se dopustili trestních jednání způsobem popsaným v obou bodech výrokové části, když v bodě 2 změnil soud skutkový děj oproti podané obžalobě, jak vyplývá z výsledků dokazování (viz dále).

Obžalovaný Čapka trestnou činnost kladenou mu za vinu jednoznačně popřel, když uvedl, že jako vedoucí 3. odd. II. odboru StB v Brně se prováděných výslechů účastnil jen výjimečně, aktivně se do nich nikdy nezapojoval. V uvedené funkci působil do září roku 1981, Na osobu poškozeného Kadlece si nevzpomíná, připustil, že na něj mohl být veden svazek státní bezpečnosti.

Obžalovaný Bata popřel trestnou činnost kladenou mu za vinu v obou bodech výrokové části. Byl si sice vědom, že výslech, resp. dle jeho názoru pohovor, s poškozeným Kadlecem proběhl, avšak vyloučil použití jakéhokoliv násilí. Jmenovaný byl dle

obžalovaného perspektivním typem pro spolupráci, neměl důvodu jej napadat. Také poškozený Pospíchal byl zájmovou osobou oddělení, jež se zaměřovalo na tzv. volnou mládež, přičemž s tímto vždy vycházel korektně. K popsání jednání pod bodem 2 výrokové části uvedl, že měl za úkol, a to na pokyn nadřízených z Prahy, převést poškozeného do cely předběžného zadržení v Břeclavi, přičemž o bližší zdůvodnění pokynu se nezajímal. Nepamatoval si téma rozhovoru během jízdy, avšak vyloučil jakékoliv výhrůžky či zastrašování vůči poškozenému. Při zastavení před Okresní správou SNB v Břeclavi se dal poškozený na útěk, avšak asi po 50 metrech padl vyčerpáním, byl dostižen a následně předveden na Okresní správu SNB. Poškozený působil rozrušeným dojmem, byl zavolán lékař, avšak dále se obžalovaný o jeho stav nezajímal, neboť jeho úkol skončil předáním poškozeného.

Také obžalovaný Machač, jenž řídil služební vůz během prevozu, popřel uvedené jednání v bodě 2 a skutkový děj popsal shodně s obžalovaným Batou. Uvedl, že s poškozeným nekomunikoval, zcela vyloučil jakékoliv zastrašování. Pokud se poškozený dal v Břeclavi na útěk, učinil tak zcela nečekaně bez zjevného důvodu. Shodně jako obžalovaný Bata dále vyloučil, že by někdo z nich měl během prevozu zbraň, neboť tyto se běžně nenosily, byly uloženy u náčelníka v trezoru. K uvedenému případu byl dle svého tvrzení vyslýchán Inspekcí (stejně jako obžalovaný Bata), neboť byla zřejmě podána stížnost.

Trestná činnost obžalovaných Čapky a Baty popsaná v bodě 1 výrokové části je prokazována zejména výpovědí poškozeného Kadlece, který v přípravném řízení i při hlavním líčení popsal okolnosti informativního výslechu dne 28. 8. 1980 v Brně, v budově bývalé Krajské správy SNB, přičemž obžalovaného Batu znal osobně již od roku 1980 a s obžalovaným Čapkou, který jej vyslýchá pouze v tomto případě, se opětovně setkal v roce 1990 jako člen prověřkových komisí. Z jeho výpovědi vzal soud za prokázané, že poté, co odmítl vypovídat, byl nejprve obžalovaným Čapkou udeřen zezadu do oblasti krku, poté spadl ze židle a následně byl oběma obžalovanými uchopen za oděv a odhozen na skříň, do níž narazil. Tento fyzický útok byl po dobu výslechu provázen též vulgárními výrazy a urážkami obžalovaného Baty, který byl při výslechu zjevně iniciativnější, obžalovaný Čapka se výslechu neúčastnil od počátku. Poškozený uvedl, že žádné zranění mu nebylo způsobeno, bolesti nepociťoval a po uvedeném výslechu neměl ani konkrétní psychické potíže, když negativně psychicky snášel působení StB jako celku. K uvedenému dodal, že důvěru ve státní bezpečnost neměl již před tímto výslechem a po něm se v tomto postoji pouze utvrdil. Tomuto závěru svědčí i jeho tvrzení z přípravného řízení o tom, že jeho "psychické trauma" skončilo až v roce 1989.

Z dalších svědeckých výpovědí vycházel soud při zjišťování skutkového stavu zejména z výpovědi Jana Šimsy, jenž se o napadení poškozeného Kadlece dozvěděl přímo od jmenovaného a událost sepsal krátce poté do stížnosti založené na č.l. 76 spisu adresované tehdejšímu náčelníku KS SNB Brno. Tato stížnost byla též čtena k důkazu. Výpovědi dalších svědků Kadlecové, Chloupka, Litomiského, Homoly a Mgr. Šimsy byly již zprostředkované i od dalších osob než od poškozeného. Svědci vypovídali ve značně obecné rovině a pro vlastní skutkové závěry

neměly jejich výpovědi potřebnou důkazní hodnotu.

Pokud jde o vlastní identifikaci obžalovaných, tyto poškozený označil jednak při rekognici dne 29. 1. 1998 a oba obžalované s jistotou označil i při hlavním líčení. Nadto i sami obžalovaní svoji přítomnost při výslechu nepopírali.

Obhajoba obžalovaných Baty a Machače k bodu 2 výrokové části byla vyvrácena a z trestné činnosti jsou usvědčováni především výpovědí poškozeného Pospíchala, jehož výpověď (pokud jde o vlastní skutkový děj) shledal soud věrohodnou, když v průběhu řízení opakovaně podrobně popsal, jakým způsobem se oba obžalovaní dopustili jednání vůči jeho osobě. Z jeho výpovědi vzal soud za prokázáno, že jeho převozu z Brna do Břeclavi předcházel příjezd vlakem z Prahy, kde byl v den činu v ranních hodinách zadržen v bytě Petra Uhla a příslušníkem státní bezpečnosti vyzván k odjezdu do Brna. V Brně byl zadržen na hlavním nádraží a asi po půl hodině byl obžalovanými odvezen služebním vozem směrem na Břeclav. V průběhu jízdy obžalovaní troušili poznámky o státní hranici, o nehodě, která může následovat, přičemž mezi sebou komunikovali i gesty a posuvky a snažili se vzbudit dojem, že poškozeného čeká něco dramatického. Poškozený se též domníval, že obžalovaný Bata má u sebe pistoli, když pod jeho sakem viděl předmět tuto připomínající, a tedy ze všech okolností jízdy, z rozhovoru mezi obžalovanými a i s přihlédnutím k místu činu nabyt dojmu, že má být zlikvidován, a to při fingovaném útěku poblíž státní hranice. Při zastavení vozu před úřadovnou SNB v Břeclavi v těchto obavách využil situace a dal se na útěk, avšak byl obžalovaným Batou dostižen a předveden do úřadovny SNB. Z celé události byl šokován a po krátkém ošetření byl umístěn v policejní cele a asi po 48 hodinách propuštěn. O popsanych událostech informoval především svědka Šabatu, jehož prostřednictvím vyhledal pomoc psychologa. Počátkem roku 1984 byl ústavně léčen na Psychiatrické klinice v Bohunicích a v období duben až červen 1984 v Psychiatrické léčebně v Černovicích.

Soud neshledal důvody, pro které by poškozený Pospíchal měl být nevěrohodný a pro které by mu soud neměl věřit, když jeho výpověď je v souladu s výpovědí již citovaného svědka Šabaty, který znal poškozeného z činnosti v disentu od roku 1977 a jenž byl poškozeným informován o popsáném jednání krátce po činu, přičemž poškozený se k této události vracel i později. Také svědkyně Adámková - matka poškozeného - podporuje výpověď poškozeného, když byla informována o události přímo od něj a popsala též okolnosti následné léčby a pozdější hospitalizace poškozeného. Pokud jde o výpovědi dalších svědků Šabatové, Uhla, Paly, Bendy, Klímy, tito ke skutku popsáném pod bodem 2 výrokové části vypovídali převážně na základě zprostředkovaných informací, často i od jiných osob než od poškozeného. S poškozeným se setkali s delším časovým odstupem po události, a proto se nemohli věrohodným způsobem vyjádřit jak k jednání obžalovaných, tak zejména k následnému psychickému stavu poškozeného.

Z provedených listinných důkazů podporuje výpověď poškozeného Pospíchala zejména sdělení VONS č. 352 vydané v roce 1984 v kolektivní Chartě 77, z něhož soud zjistil (a to ve spojení s písemnými záznamy svědka Bendy), že k zadržení poškozeného došlo

v Praze dne 9. 12. 1983 a tedy téhož dne došlo i ke shora popsanému jednání obžalovaných, když údaj o 48-hodinovém zadržení sám poškozený popřel. Soud v tomto směru oproti podané obžalobě upřesnil svá skutková zjištění.

Z úředních záznamů Policie ČR - Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu vyplývá, že přes provedené šetření v archivu nemocnice Břeclav se nepodařilo ustanovit lékaře, jenž v den činu ošetřil poškozeného Pospíchala po jeho zadržení, aby se tento případně mohl vyjádřit k aktuálnímu zdravotnímu stavu poškozeného v den činu.

Za situace, když obžalovaní Bata a Machač popřeli možnost držení zbraně a manipulaci s ní během zmíněného převozu, přičemž jejich výpověď je podpořena i výpovědí svědka Vaculíka - nadřízeného obou obžalovaných a tehdejšího náčelníka 3. odd. II. odboru StB v Brně, změnil dále soud skutkový děj oproti obžalobě, neboť nebylo prokázáno, že by obžalovaný Bata zbraň u sebe skutečně měl. Zejména však nutno zdůraznit, že si v této skutečnosti nebyl jist ani sám poškozený, který sice v přípravném řízení jednoznačně uváděl, že viděl obžalovaného Bata nabíjet zbraň, avšak u hlavního líčení již uvedl, že se pouze domníval, že Bata má pod sakem pistoli.

Ačkoliv poškozený Pospíchal uváděl, že před jednáním obžalovaných se na psychiatrii nikdy neléčil a byl po psychické stránce zcela v pořádku, je toto jeho tvrzení vyvráceno výpovědí znalce MUDr. Weinbergra z oboru zdravotnictví - odvětví psychiatrie. Z jeho výpovědi vzal soud za prokázané (a to shodně se závěry znaleckého posudku), že poškozený měl neurotické potíže, od roku 1979 byl léčen psychofarmaky a v tomto roce se také poprvé psychicky zhroutil. Jeho potíže dlouhodobě kulminovaly v souvislosti s vojenskou službou, činností v disentu, trestním stíháním i výkonem trestu. Jeho stav se zhoršoval při událostech spojených např. se zadržením či výslechy. Ačkoliv po události popsané shora byl v roce 1984 několik měsíců ústavně léčen, v celé zdravotnické dokumentaci není zmínka o psychickém zhroucení koncem roku 1983. Soud proto i v této části změnil skutková zjištění, když dospěl k závěru, že jednání obžalovaných samo o sobě nevedlo k psychickému zhroucení poškozeného, nýbrž toliko ke zhoršení jeho psychického stavu právě ve spojení s předchozími psychickými potížemi a výkonem trestu, přičemž i následná jeho hospitalizace resp. ústavní léčení byla pouze jistým vyvrcholením předchozích potíží a nebyla v příčinné souvislosti pouze s jednáním obžalovaných.

Po provedeném dokazování a po zhodnocení všech důkazů jak jednotlivě, tak v jejich vzájemném souhrnu, dospěl soud k závěru, že oba skutkové děje se odehrály skutečně způsobem popsaným ve výrokové části usnesení. Obžalovaný Čapka a Bata naplnili jednáním popsaným v bodě 1 výrokové části jak po stránce subjektivní, tak i objektivní, všechny zákonné znaky trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele dle § 158 odst. 1 písm. a) trestního zákona, a to tak, že jako příslušníci SNB donucovali poškozeného Kadlece k výpovědi jak za použití hrubých verbálních urážek, tak následným fyzickým napadením, tedy v úmyslu způsobit jinému škodu vykonávali svoji pravomoc způsobem odporujícím zákonu. I v trestním řádu v tehdy účinném znění

(zákon č. 141/61 Sb. ve znění zákona č. 43/80 Sb.) byla garantována práva vyslýchané osoby a obžalovaní nebyli jakkoliv oprávněni donucovat poškozeného k výpovědi, ať už slovními či fyzickými útoky. Pokud jde o úmysl způsobit jinému škodu, touto je i škoda imateriální, tedy v daném případě poškozování práv konkrétní fyzické osoby. Oproti podané obžalobě soud dospěl k závěru, že obžalovaní nezpůsobili popsáním jednáním zvláště závažný následek dle odst. 2 citovaného ustanovení, když zejména tvrzení poškozeného tomuto nenásvědčují. Tento neměl důvěru ve státní bezpečnost již před trestním jednáním obžalovaných a po něm se v tomto postoji pouze utvrdil. Oba obžalovaní se trestního jednání dopustili společným jednáním ve smyslu § 9 odst. 2 trestního zákona, tedy ve formě spolupachatelství.

Obžalovaní Bata a Machač dále jednáním popsáním v bodě 2 výrokové části naplnili jak po stránce subjektivní, tak i objektivní, všechny zákonné znaky trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele dle § 158 odst. 1 písm. a) trestního zákona, když jako příslušníci SNB slovními náznaky možné nehody či likvidaci působili na poškozeného Pospíchala tak, aby v něm vzbudili důvodné obavy, tedy v úmyslu způsobit jinému škodu vykonávali svoji pravomoc způsobem odporujícím zákonu. Škodou imateriální, k níž úmysl obžalovaných směřoval, byla škoda na právech i na zdraví poškozeného. Výkon pravomoci způsobem odporujícím zákonu je dán tím, že obžalovaní měli pouze interní pokyn poškozeného převést služebním vozidlem do Břeclavi a nebyli žádným způsobem oprávněni tohoto zastrašovat či vyhrožovat mu způsobem výše popsáním. I u tohoto skutku dospěl soud k závěru, že obžalovaní nezpůsobili činem zvláště závažný následek ve smyslu odst. 2 citovaného ustanovení. Zhoršení psychického stavu poškozeného je bezpochyby závažným následkem, avšak nikoli zvláště závažným, aby tato okolnost pro svou závažnost podstatně zvyšovala stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost ve smyslu § 88 odst. 1 trestního zákona. Ze způsobu, jakým došlo k trestnému jednání všech tří obžalovaných, je zřejmé, že tito jednali v obou bodech výrokové části v úmyslu přímém dle § 4 písm. a) trestního zákona. Společenská nebezpečnost jejich jednání je dána narušením zájmu činného trestním zákonem, tedy zájmu společnosti na řádném výkonu pravomoci veřejných činitelů a na ochraně práv a povinností fyzických i právnických osob.

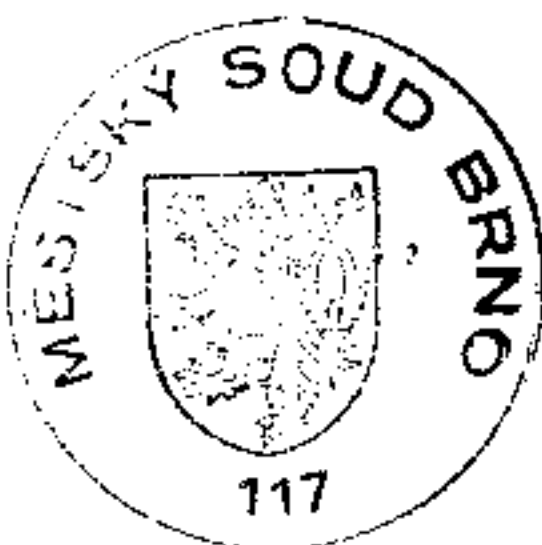
S ohledem na zákonnou trestní sazbu uvedenou v ustanovení § 158 odst. 1 trestního zákona (dle zákona č. 140/61 Sb. ve znění zákona č. 43/80 Sb.), tedy trest odnětí svobody na šest měsíců až tři léta, vztahuje se na jednání všech obžalovaných promlčecí doba v trvání 5 let dle § 67 odst. 1 písm. c) trestního zákona. Tato začíná obecně běžet od okamžiku, kdy byl trestný čin dokonán. Vzhledem k charakteru trestné činnosti obžalovaných, jejich tehdejšímu služebnímu postavení a s přihlédnutím k politickému zřízení, za něhož k jednání došlo, je však zřejmé, že se na jednání obžalovaných vztahuje § 5 zákona č. 198/93 Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu, dle kterého se do promlčecí lhůty trestných činů nezapočítává doba od 25. února 1948 do 29. prosince 1989, pokud z politických důvodů neslučitelných se základními zásadami právního řádu demokratického státu nedošlo k pravomocnému odsouzení nebo zproštění obžaloby. Promlčecí doba tedy počala u všech

obžalovaných běžet až dne 30. 12. 1989 a skončila dne 30. 12. 1994. Nejpozději v tento den - 30. 12. 1994 - mohly orgány činné v trestním řízení relevantním způsobem přerušit promlčení trestního stíhání dle § 67 odst. 3 trestního zákona, a to sdělením obvinění pro trestný čin, o jehož promlčení jde, a tak zahájit trestní stíhání ve smyslu § 160 odst. 1 trestního řádu. Jestliže však Úřad pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu Policie ČR sdělil obvinění obžalovaným Čapkovi dne 2. 8. 1996, Batovi dne 15. 5. 1996 pro skutek pod bodem 1 resp. dne 19. 11. 1997 pro skutek pod bodem 2 výrokové části a Machačovi dne 17. 11. 1997, učinil tak zjevně po uvedeném datu a trestní stíhání všech obžalovaných je tedy promlčeno. Protože je tím dána nepřípustnost trestního stíhání dle § 11 odst. 1 písm. b) trestního řádu, nemohl soud rozhodnout o vině ani trestu obžalovaných a byl nucen postupem dle § 223 odst. 1 trestního řádu za použití § 11 odst. 1 písm. b) trestního řádu jejich trestní stíhání zastavit.

P o u č e n í : Proti tomuto usnesení může státní zástupce podat stížnost do tří dnů ode dne oznámení ke Krajskému soudu v Brně prostřednictvím Městského soudu v Brně.
V trestním stíhání bude pokračováno, prohlásí-li obžalovaný do tří dnů od doby, kdy mu bylo usnesení o zastavení trestního stíhání oznámeno, že na projednání věci trvá.

Městský soud v Brně
dne 10. prosince 1999

Za správnost vyhotovení:

JUDr. Aleš Dufek, v.r.
předseda senátu